

Genç kadınlar için evlilik öncesi riskli cinsel davranış değerlendirme ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması

Adaptation of the premarital risky sexual behavior assessment scale for young women into Turkish: Validity and reliability study

Meltem Mecdi Kaydırak¹, Fatma Aslan Demirtaş¹, Ümran Oskay¹, Azam Rahmani²

ÖZ

AMAÇ: Araştırmada Genç Kadınlar İçin Evlilik Öncesi Riskli Cinsel Davranış Değerlendirme Ölçeği'nin (GKEÖRCDDÖ) Türkçeye uyarlanması ve Türkçe formunun geçerliliği ve güvenilirliğinin araştırılması amaçlandı.

GEREÇ ve YÖNTEMLER: Bu araştırma metodolojik bir araştırma olup, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa'ya bağlı Hemşirelik, Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören ve araştırma kriterlerine uyan 212 genç kadın ile yapıldı. Verilerin toplanmasında "Katılımcı Bilgi Formu" ve "GKEÖRCDDÖ" kullanıldı. Yapı geçerliliği için ise "Açıklayıcı Faktör Analizi", "Doğrulayıcı Faktör Analizi" yapıldı. İstatistiksel anlamlılık değeri olarak $p \leq 0,05$ alındı. Güvenilirlik çalışması, madde toplam korelasyonu, Cronbach α katsayıları ve test tekrar test ile incelendi.

BULGULAR: Veriler, dil uyarlaması ve içerik geçerlilik değerlendirilmesinin ardından kapsam geçerlilik için uzmanlar arası uyum bakımından değerlendirildi. Araştırmanın kapsam geçerlilik oranı 0,98 olarak belirlendi. Uygulama sonrası madde toplam puan korelasyon değerleri 0,30 altında olan üç ve binışik olan üç madde ölçekten çıkarıldı. Toplam altı madde ölçekten çıkarıldı. Ölçekten kalan maddeler 3 faktör altında toplandı. Kalan 20 madde ve üç alt boyut ile yapılan analiz sonucunda AGFI ve GFI uyum iyiliği indeksleri yeterli düzeyde olduğu saptandı. Güvenirlik analizlerinde cronbach α katsayısı 0,897 ve test tekrar test korelasyon katsayısı $r=0,990$ 'dır.

SONUÇ: Araştırma sonucunda, ölçeğin 20 madde ve üç alt boyuttan oluşan formunun geçerli ve güvenilir olduğu, genç kadınların riskli cinsel davranışlarını değerlendirmek amacıyla kullanılabilceği belirlendi.

Anahtar Kelimeler: cinsel davranış, cinsellik, genç kadınlar

ABSTRACT

OBJECTIVE: In the study, it was aimed to adapt the Premarital Risky Sexual Behavior Scale for Young Women (PRSAS-YW) into Turkish and to investigate the validity and reliability of the Turkish version.

MATERIAL and METHODS: This research is a methodological study and it was conducted with 212 young women who were studying at the Faculty of Nursing, Science-Literature and Education of Istanbul University-Cerrahpaşa and who met the research criteria. "Participant Information Form" and "PRSAS-YW" were used to collect the data. For construct validity, "Explanatory Factor Analysis" and "Confirmatory Factor Analysis" were performed. $P \leq 0.05$ was taken as statistical significance value. The reliability study was evaluated by item-total correlation, Cronbach's α coefficients, and test-retest.

RESULTS: The data were evaluated in terms of inter-expert agreement for content validity after language adaptation and content validity assessment. A total of 6 items were removed from the scale. The content validity rate of the study was determined as 0.98. After the application, 3 items with item total score correlation values below 0.30 and 3 overlapping items were removed from the scale. The remaining items from the scale were grouped under 3 factors. As a result of the analysis made with the remaining 20 items and 3 sub-dimensions, it was determined that the AGFI and GFI goodness of fit indices were at a sufficient level. In the reliability analysis, the Cronbach α coefficient was 0.897 and the test-retest correlation coefficient was $r=0.990$.

CONCLUSION: As a result of the research, it was determined that the form of the scale consisting of 20 items and 3 sub-dimensions is valid and reliable and can be used to evaluate risky sexual behaviors of young women.

Keywords: sexual behavior, sexuality, young women

¹İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, İstanbul, Türkiye
²Midwifery, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

Yazışma Adresi/ Correspondence:

Hemşire Fatma Aslan Demirtaş
İzzetpaşa Mah. Abide-i Hürriyet Cad. İstanbul Üniversitesi-cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Şişli/İstanbul - Türkiye
Tel: +90 212 224 26 18
E-mail: fatma.aslan10@hotmail.com

Geliş/ Received: 16.04.2022

Kabul/ Accepted: 10.06.2022

GİRİŞ

Gençlik dönemi, insanların cinsel değerlerini belirledikleri ve cinsel davranışlarda bulunmaya başladıkları önemli bir dönemdir.^[1] Henüz yetişkin olunmayan bu yaş döneminde sosyal koşullar, sosyal medya, hızlı kentleşme, eğitim düzeyinin yükselmesi gibi durumlar gençlerin kendi bedeni üzerinde hak sahibi olduğu düşüncesini arttırmakta ve evlilik öncesi cinsel deneyimi yaşamalarına zemin

hazırlamaktadır.^[2] İlk cinsel deneyim, tüm toplumlarda bireylerin yaşamlarında önemli bir olaydır ve fiziksel ve zihinsel gelişiminin bir işaretidir.^[1] Bu dönemdeki cinsel yaşam, yetişkinlik döneminde güvenli ve sağlıklı cinsel yaşam, cinsel karar verme sırasında öz yeterlik ve bağımsızlığı, sağlıklı cinsel kimliğin oluşmasını etkilemektedir.^[3]

Gençlerin erken cinsel yaşamı, yetişkinlik döneminde fiziksel ve ruhsal sağlık ve kimlik gelişimini hem olumlu hem de olumsuz yönde etkilemektedir. Olumlu yönleri arasında fiziksel olarak tatmin olma, cinsel doyum ve benlik saygısını artırma, gelişmiş ilişki kalitesi, stres ve kaygının azalması ve cinsel girişkenliğin artması yer almaktadır.^[4] Gençlerde erken cinsel yaşamın olumsuz etkileri ise, istenmeyen gebelikler, gebelikle ilgili komplikasyonlar, sağlıksız düşüklükler, kürtaj, erken yaşta evlilik ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar gibi sağlık sorunlarına neden olmaktadır.^[5] Evlilik öncesi cinsel aktiviteler ile cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara yakalanma riski veya korunmasız cinsel davranışların artmış riski arasındaki ilişki iyi bir şekilde belgelenmiştir.^[6]

Gençler genellikle evlilik öncesi cinsel ilişkiye girme konusunda sosyal, akran ve kültürel baskı ile karşı karşıyadır.^[4,7] Ülkemizin de içinde olduğu doğu-batı toplumlarında cinsel konularla alakalı çatışmaların olduğu bilinmektedir.^[8] Ülkemizde birçok aile cinsellik konusunda geleneksel davranışlarını sürdürmekte, cinsellik, cinsel davranış ve cinsel yakınlık gibi kavramları halen tabu olarak görmek ve çocukları ile bu konuları konuşmaktan çekinmektedir.^[8,9] Bunun sonucunda bekâr gençlerin cinsel sağlık ve üreme sağlığı gereksinimleri göz ardı edilmektedir.^[9] Mavi Aydoğdu ve ark. (2019) ebelik öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, öğrencilerin %68,6'sı cinsel ilişki hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu, %58,14'ü cinsellikle ilgili bilgileri yazılı/görsel basından edindiklerini, %79,07'si cinsellikle ilgili konuları ailesi ile rahatça konuşmadığını, %87,2'si dini inançlarının cinsel deneyim yaşamalarına engel olabileceğini ifade ettiklerini belirtmiştir.^[9]

Bu araştırmada, Genç Kadınlar İçin Evlilik Öncesi Riskli Cinsel Davranış Değerlendirme Ölçeği'nin (GKEÖRCDDÖ) Türkçe'ye uyarlanması ve Türkçe formunun geçerliliği ve güvenilirliğinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu ölçeğin, Türk toplumundaki genç kadınların evlilik öncesi riskli cinsel davranış belirlemede olanak sağlayacağı düşünülmektedir. Böylelikle gençlerin riskli cinsel davranış eğilimleri belirlenerek toplum ve sağlık çalışanları tarafından farkındalık oluşturacaktır. Ayrıca GKEÖRCDDÖ kullanımı, sağlık personelleri tarafından gençlerin mevcut gereksinimlere yönelik üreme sağlığı/cinsel sağlık hizmetlerinin planlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

GEREÇ ve YÖNTEMLER

Araştırmanın Amacı ve Tipi

Bu araştırma, GKEÖRCDDÖ'nün Türkçe dilinde geçerlik ve güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla metodolojik tasarımda yapılmıştır.

Araştırmanın Yapıldığı Yer

Bu araştırma, 20 Ocak 2020 – 05 Nisan 2020 tarihleri arasında İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa'ya bağlı Hemşirelik, Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinde gerçekleştirildi. Araştırmanın gerçekleştirildiği zaman aralığına kurumlar da pandemiye bağlı uzaktan eğitim sistemi yürütülmekteydi. Bu nedenle izin veren fakültelerden yeterince öğrenciye ulaşılamayacağı ön görüldüğü için tabakalı örneklem yöntemi yerine örneklemini olasılıksız örnekleme yöntemi ile veriler toplandı.

Araştırmanın Evreni/Örneklemi

Araştırma evrenini İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa'ya bağlı üç fakültede öğrenim gören genç kadınlar oluşturdu. Araştırma örneklemini olasılıksız örnekleme yöntemi ile araştırmanın yapıldığı tarihte belirtilen fakültelerde öğrenim gören ve araştırma kriterlerine uyan 212 genç kadın oluşturdu.

Dünya Sağlık Örgütüne göre 10–19 yaş arası ergen/adolesan, 15–24 yaş arası genç olarak kabul edilmektedir.^[10] Bu bilgiler ışığında araştırma verileri 18–24 yaş arası gençlerden toplandı. Araştırmanın dâhil edilme kriterleri; araştırmaya katılmaya gönüllü olma, 18–24 yaş aralığında olma, Türkçe okuyup-anlayabilme şeklindedir. Araştırma etiğine göre 18 yaş altı genç kadınlar araştırmaya dâhil edilebilmesi için veli onamı gerekmektedir. Araştırma konusunun cinsel davranışlardaki risk olması nedeniyle doğru cevap alınmayacağı düşünüldüğü için araştırmaya 18 yaşından küçük öğrenciler dâhil edilmedi.

Ölçek geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarında örneklem hacminin belirlenmesinde ölçekte yer alan madde sayısının 5–10 katı olması önerilmektedir. Yirmi altı maddeden oluşan GKEÖRCDDÖ için madde sayısının sekiz katı olan en az 208 öğrencinin araştırmaya dâhil edilmesi planlandı. Örnekleme n=212 genç kadın dâhil edildi. Literatürdeki örneklem büyüklüğü ile ilgili önerilere göre yeterli olan katılımcı sayısı için KMO değeri 0,71, $\chi^2=115,785$, $p<0,001$ (orta) olarak belirlendi.^[11,12] Araştırma verileri elektronik anket formu kullanılarak öğrencilere ulaştırıldı ve öğrencilerin kendilerinin doldurması istenildi.

Etik Boyut

Araştırma verileri toplanmaya başlanmadan önce öğrencilere araştırmanın amacını içeren bir açıklama metni ile bilgi verildi. Araştırmaya katılmaya gönüllü öğrencilerden elektronik anket formu üstünden yazılı bilgilendirilmiş gönüllü olur formu onaylatıldı. Araştırma, Helsinki Deklerasyonu'nda belirtilen şekilde araştırma ve yayın etiğine uygun bir şekilde yürütüldü. Bu araştırmanın yapılabilmesi için İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Üniversitesi Sosyal Beşeri Etik Kurulu Başkanlığı'ndan (20.01.2020–10614) etik kurul izni ve araştırmanın yürütüldüğü üç fakülteden çalışma izni alındı. Orjinal dili Farsça olan ölçeğin kullanım izni, yazardan elektronik posta yolu ile alındı

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri “Katılımcı Bilgi Formu” ve “GKEÖRCDDÖ” kullanılarak toplandı.

Katılımcı Bilgi Formu: Bilgi formu; öğrencinin yaşını, yaşının çoğunu geçirdiği yeri, anne ve babasının eğitim durumunu tanımlamayı sağlayan dört sorudan oluşturuldu.

Genç Kadınlar İçin Evlilik Öncesi Riskli Cinsel Davranış Değerlendirme Ölçeği (GKEÖRCDDÖ): Rahmani ve ark. tarafından İran'da 2014 yılında genç kadınların riskli cinsel davranışlarını değerlendirmek amacıyla geliştirdiği bir ölçektir. Ölçeğin orijinal dili Farsçadır. Ölçek 26 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan 26 maddeden 21. ve 24. maddeler arasındaki ifadeler negatif yani tersine ifadelerdir. Ölçek beşli Likert tipindedir. Kesinlikle katılıyorum “1” puan, kesinlikle katılmıyorum “5” puan almaktadır. Negatif maddelerde (21–24) puanlama tersine çevrilir. Ölçekten en düşük 26, en yüksek 130 puan alınmaktadır. Ölçek toplam ölçek puanı ve beş alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar: motive edici inanışlar, kolaylaştırıcılar, engelleyici faktörler, performans ve bekâret sözü şeklindedir. Ölçekten alınan puan arttıkça risk düşmektedir. Alınan toplam puan riskli cinsel yaşam deneyimini beş düzeyde değerlendirmektedir. Yüksek olasılık: 47–26, Büyük olasılık: 68–48, Orta olasılık: 89–69, Düşük olasılık: 110–90 ve Çok düşük ihtimal: 130–111 şeklindedir. Ölçeğin cronbach α katsayısı 0,87'dir.^[6]

Ölçeğin Türkçe'ye Tercümesi ve Kültürlerarası Adaptasyonu

Araştırmacılar tarafından ölçeğin Farsça formatını Türkçe'ye uyarlamak için ölçek yazarından elektronik posta yoluyla kullanım izni alındı. Ölçeğin Farsça formu aslen İranlı Türkiye'de hemşirelik fakültesinden mezun uzman bir

hemşire tarafından Türkçe'ye çevrildi. Türkçe'ye çevrilen ölçek yeminli tercüman tarafından geri çeviri yöntemiyle tekrar Farsça'ya çevrildi. Daha sonra orijinal ölçek ve Türkçe'den geri çevirisi yapılan Farsça ölçek karşılaştırılarak çeviri nedeniyle anlam değişikliği olup olmadığı ölçek yazarı ve araştırmacılar tarafından değerlendirildi. Ölçeğin anlam ve yapısını bozacak değişikliklerin olmadığı belirlendi.

Dil ve Kapsam Geçerliği

Türkçe'ye çevrilen ölçeğin anlam ve anlaşılabilirlik yönünden uygunluğunun değerlendirilmesi amacıyla, ölçekte yer alan maddeler; Farsca ve Türkçe bilen öğretim üyelerine, uzman hemşirelere, hemşirelere ve doktorlara (n=10) uzman görüşü alınmak üzere sunuldu. Farsca bilen uzmanlar aslen İranlı olan ve/veya lisans eğitimlerini İran'da tamamlayan lisansüstü eğitimini Türkiye'de yapan kişilerdir. Davis tekniğine uygun olarak ölçek araştırmalarında elde edilen Kapsam Geçerlik İndeksi'nin (KGİ) 0,80–1,00 arasında olması beklenir. Bu araştırmanın, KGİ değerinin 0,98 olduğu belirlendi. Öneriler doğrultusunda düzenlenen ölçeğin maddeleri örneklem dışındaki 30 katılımcı ile test edildi. Yapılan pilot çalışma sonucunda ölçek maddelerinin anlaşılır ve net olduğu kanısına varıldı.

Verilerin İstatistiksel Değerlendirmesi

Araştırmada verileri IBM SPSS 21 (Statistical Package for Social Sciences for Windows 21.0) ve Analysis of Moment Structures [AMOS] 22.0 programı kullanılarak analiz edildi. Araştırma verilerinden elde edilen nicel veriler ortalama, standart sapma ve sıklık gibi tanımlayıcı analiz yöntemleri kullanılarak değerlendirildi. Ölçek güvenilirliğini test etmek amacıyla sırasıyla “Güvenilirlik Analizi”, “madde toplam puan korelasyonu”, yapı geçerliliği test etmek için “Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)”, “Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)” yapıldı. İstatistiksel anlamlılık değeri olarak $p \leq 0,05$ alındı.

BULGULAR

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin (n=212) yaş ortalaması $21,02 \pm 1,60$ yıl (min: 18-maks: 24) olarak saptandı. Öğrencilerin yaklaşık yarısı %42,5 (n=90)'i yaşamının büyük çoğunluğunu büyükşehirde geçirdiğini, sadece %17,9 (n=38)'u yaşamının büyük çoğunluğunu köy/kasabada geçirdiğini belirtti. Öğrencilerin annelerinin çoğunlukla ilkokul mezunu %47,2 (n=100)'si, babalarının da benzer şekilde çoğunlukla ilkokul mezunu %34,9 (n=74)'u olduğu belirlendi. Öğrencilerin gelir düzeyleri incelendiğinde %25'inin (n=53) gelir giderinden az, %59,4'nün (n=126) gelir giderine eşit ve %15,6'sının (n=33) gelir giderinden

fazla olarak saptandı. Tablo 1’de öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine ilişkin verileri yer almaktadır.

Faktör Analizi

Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA): AFA uygulamasından önce örneklem büyüklüğünün faktör analizi yapmaya uygunluğunu test etmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi uygulandı. Analiz sonucunda KMO değerinin 0,904 ve Bartlett Küresellik testi sonuçları $\chi^2(66)=2428,412$; $p<0.0.01$ olarak saptandı (Tablo 2).

Araştırmada kullanılan ölçeğin faktör desenini ortaya koymak amacıyla faktörleştirme yöntemi olarak temel bileşenler analizi, döndürme olarak da dik döndürme yöntemlerinden varimax seçildi. Madde toplam puan test korelasyon (MTPTK) kat sayısının en az 0,30’un üstünde olması ölçüm aracının güvenilir olduğunu gösterir.^[11-14] Ölçeğin faktör desenini ortaya koymak amacıyla yapılan açıklayıcı faktör analizinde; ölçek maddelerinin faktör yük değerleri 0,30 dan küçük olan üç madde (madde 9=0,116, madde 21=0,142 ve madde 24=0,020) ve binişik olan üç madde (madde 6, madde 18 ve madde 26) olduğu belirlendi. Ölçek maddelerinin binişik olması bir maddenin birden fazla boyuta dâhil olduğu durumdur. Böyle bir durumda, en yüksek olan faktör yükünün kendinden sonra gelen ikinci faktör yüküyle arasında en az 0,10 fark olması gerekir.^[15] Belirlenen bu maddeler

Tablo 1. Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine ilişkin veriler

Değişkenler	\bar{X}	$\pm Ss.$	Min-maks
Yaş	21,02	1,60	18-24
	%	N	
Yaşamınızın çoğunu nerede geçirdiniz			
Köy-kasaba	17,9	38	
İl-ilçe	39,6	84	
Büyükşehir	42,5	90	
Gelir durumu			
Gelir giderden fazla	15,6	33	
Gelir gidere denk	59,4	126	
Gelir giderden az	25,0	53	
Annenin eğitim durumu			
Okur-yazar değil	4,7	10	
Okur-yazar	7,1	15	
İlkokul mezunu	47,2	100	
Ortaokul mezunu	9,9	21	
Lise mezunu	22,6	48	
Üniversite ve üstü	8,5	18	
Babanın eğitim durumu			
Okur-yazar değil	3,3	7	
Okur-yazar	3,3	7	
İlkokul mezunu	34,9	74	
Ortaokul mezunu	16,0	34	
Lise mezunu	25,0	53	
Üniversite ve üstü	17,5	37	

Tablo 2. Ölçeğin açıklayıcı faktör analizi sonuçları

Maddeler	Faktörler			Toplam madde korelasyonu ^a
	F1	F2	F3	
M 1	0,515			0,467
M 2		0,650	0,418	0,666
M 3		0,429	0,676	0,557
M 4	0,414	0,711		0,772
M 5		0,718		0,641
M 6	0,461 ^b	0,455 ^b		0,440
M7		0,603		0,692
M8	0,606			0,582
M9				0,116 ^c
M10	0,751			0,360
M 11	0,731			0,694
M 12	0,754			0,567
M 13	0,718			0,668
M 14	0,738			0,429
M 15			0,521	0,343
M16			0,723	0,432
M 17	0,557			0,634
M 18		0,418 ^b	0,471 ^b	0,648
M 19	0,507			0,316
M 20			0,682	0,301
M 21				0,142 ^c
M 22		0,758		0,347
M 23		0,783		0,407
M24				0,020 ^c
M 25		0,742		0,680
M 26		0,471 ^b	0,450 ^b	0,377
Güvenirlilik ^a	0,863	0,876	0,666	0,897
Açıklanan varyans (%) ^a	23,30	21,94	12,45	57,72

KMO=0,904; $\chi^2(66)=2428,412$; Bartlett küresellik testi (p) <0,001

^a Ölçeğin 20 maddelik Türkçe formu.

^b Binişik değer (fark 0,1 den az).

^c Madde toplam korelasyonu 0,30’dan küçük.

KMO: Kaiser Meyer-Olkin, χ^2 : Bartlett’s sphericity test.

ölçekten çıkarıldı. Ölçekten kalan maddeler 3 faktör altında toplandı. Bu faktörlerin toplam varyansın %57,72’sini açıkladığı belirlendi. Yapılan faktör analizi sonucunda; birinci faktör olan “F1: Motive edici inanışlar” toplam varyansın %23,30’unu, ikinci faktör “F2: Kolaylaştırıcılar” %21,94’ünü ve üçüncü faktör “F3: Engelleyici faktörler” %12,45’ini açıkladığı saptandı. Ölçeğin orijinalinde performans ve bekâret sözü alt boyutları ayrıdır. Bu araştırmada bu alt boyutlar AFA sonucuna göre diğer alt üç alt boyutun altında verildi. Motive edici inanışlar ve kolaylaştırıcılar alt boyutu, genç kadınların evlilik öncesi riskli/risksiz cinsel birliktelik yaşamayı teşvik edebilecek koşulları ve inanışları yansıtmaktadır. Engelleyici faktörler ise kişisel kaygılarla ilgili konular, sosyal normlar ve değerlerle ilgili faktörler dâhil olmak üzere evlilik öncesi cinsel davranışı engelleyen faktörleri yansıtmak üzere tasarlanmıştır.^[6] Araştırmada

Tablo 3. Ölçeğin test tekrar test analiz değerleri

	İlk uygulama $\bar{X} \pm Ss.$	Son uygulama $\bar{X} \pm Ss.$	t^*	p	r	p
Motive edici inanışlar	36,40±7,69	36,13±6,87	1,092	0,284	0,989	<0.001
Kolaylaştırıcılar	19,33±6,33	18,86±5,58	1,816	0,284	0,980	<0.001
Engelleyici faktörler	7,96±3,21	7,86±3,04	0,769	0,284	0,975	<0.001
Toplam puan	63,70±15,07	62,86±13,69	1,852	0,284	0,990	<0.001

*Bağımlı gruplarda t testi, serbestlik derecesi: 29

kullanılan ölçeğin ve alt boyutlarının güvenilirlikleri tek tek değerlendirildiğinde, güvenilirlik katsayılarının birinci boyut için (0,863), ikinci boyut için (0,876), üçüncü boyut için (0,666) ve ölçeğin geneli için (0,897) iyi derecede güvenilirliğe sahip olduğu tespit edildi.

Ölçeğin 20 maddelik formunda, ölçekten alınabilecek ölçek puanı tekrar hesaplandığında en az puan 20 ve en yüksek puan 100'tir. Tablo 2'de ölçeğin tekrardan yapılandırılan 20 maddeden oluşan Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları ve Cronbach α değeri verildi.

Test Tekrar Test Analizi: Ölçeğin zamana göre değişmezliğini değerlendirmek için test tekrar test yapıldı. Test tekrar test için rastgele olarak belirlenen 30 öğrenciye 15 gün sonra aynı ölçek tekrar elektronik anket formu olarak iletildi. Ölçeğin zamana göre değişmezliğini değerlendirmek için güvenilirlik analizi olarak 30 kişi üzerinde gerçekleştirilen test ve tekrar testten elde edilen puan ortalamaları eşleştirilmiş gruplarda t testi ve Pearson korelasyon analizi ile incelenmiş, ilk ve ikinci uygulamalardan elde edilen puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı ($p>0,05$) ve ölçümler arasında çok ileri düzeyde anlamlı ilişki olduğu ($p=0,01$) bulunmuştur. Test tekrar test analiz sonuçları Tablo 3'te belirtildi.

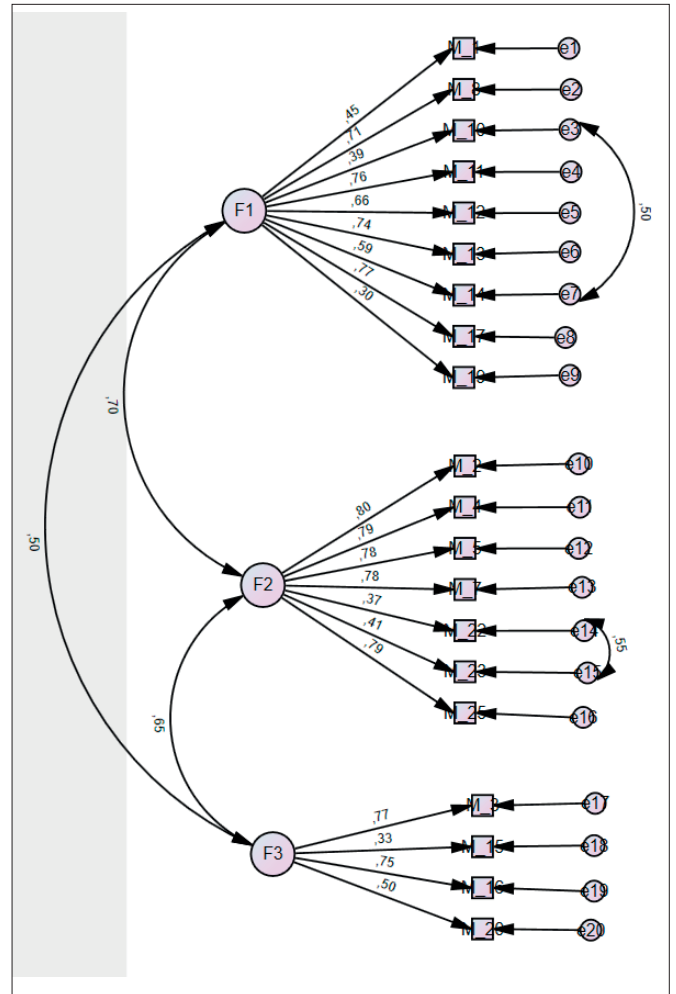
Doğrulamalı Faktör Analizi: Ölçeğin AFA sonucu oluşturulan 20 maddelik yeni halinin Türk kültürüne uygunluğu doğrulamalı faktör analizi ile değerlendirildi. Modelde iyileştirmeye gidildi. İyileştirme uygulanırken uyumu azaltan değişkenler belirlendi ve artık değerler arasında kovaryansı yüksek olanlar için yeni kovaryansı ($e3-e7$, $e14-e15$) oluşturuldu. Analiz sonucunda ölçeğin madde faktör yüklerinin 0,30'un üstünde olduğu belirlendi. Şekil 1'de Ölçeğin Birinci Düzey Çok Faktörlü Doğrulamalı Faktör Analizine İlişkin Model yer almaktadır.

Ölçeğin 20 madden oluşan uyum indeksleri $\chi^2=234,336$, RMSEA=0,065, GFI=0,807, AGFI=0,754, CFI=0,925 olarak hesaplandı. (Tablo 4). DFA'ne göre ölçeğin yapısal denklem model sonucu $p<0,001$ düzeyinde anlamlı olduğu belirlendi. Bunun yanı sıra ölçeği oluşturan 20 madde ve üç alt boyutun ölçek yapısıyla ilişkili olduğu belirlendi

Tablo 4. Yapısal modelin uyum iyiliği değerleri

Yapısal modeli değerleri	Tavsiye edilen değerler	
χ^2/df	1,420	≤ 5
RMSEA	0,065	$\leq 0,08$
GFI	0,807	$\geq 0,80$
AGFI	0,754	$\geq 0,80$
CFI	0,915	$\geq 0,80$
SRMR	0,130	$\leq 0,10$

χ^2 : 234,336, df: 165, p: 0,000

Şekil 1. Ölçeğin birinci düzey çok faktörlü doğrulamalı faktör analizine ilişkin model.

TARTIŞMA

Kaliteli bir ölçüm aracının özelliği, ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğe sahip olmasıdır. Geçerlik ölçümün kurallara uygun ve doğru bir şekilde yapılıp yapılmadığı ve ölçmek istenilen verinin ölçülmek istenen özelliği yansıtmayı yansıtmadığını ortaya koyar. Güvenilirlik ise ölçüm aracındaki maddelere bireylerin verdikleri cevaplar arasında tutarlılığın olmasıdır.^[11,12]

Bu çalışmada kapsam geçerliliği için Davis tekniği kullanıldı. Ölçek araştırmalarında elde edilen KGİ değerinin 0,80'den yüksek olması beklenir.^[13] Bu çalışmada için KGİ 0,98 olarak belirlendi. Ölçek uyarlamalarında, örneklem grubuna yakın özelliklere sahip katılımcılar ile pilot uygulamanın yapılması gerekmektedir.^[11,13] Bu çalışmada, araştırma verilerinden bağımsız olarak pilot uygulama yapıldı. Araştırmada örneklemin yeterli olup olmadığı KMO örneklem yeterlilik testi ile faktör korelasyon matrisinin uygunluğu ise Bartlett's küresellik testi ile değerlendirildi. KMO test sonucunun 0,50'nin üzerinde olması faktör analizinin uygulanabilir olduğunu gösterir. Literatürde bir araştırmanın KMO değerine göre örneklem büyüklüğü şu şekilde yorumlanır; orta=0,70–0,80, iyi=0,80–0,90 ve mükemmel=0,90'dır. Bartlett's testinin anlamlı olması sonucunda elde edilen ki-kare değerinin istatistiksel açıdan anlamlı çıkması beklenir. Bartlett's testinin anlamlı olması ölçekte bulunan maddelerin korelasyon matrisinin faktör analizi yapılmasına uygun olduğunu gösterir.^[14] Bu çalışmada ölçeğin örneklem faktör analizi için mükemmel ve maddelerin korelasyon matrisi için uygun olduğu belirlendi.

Açıklayıcı faktör analizinde, Temel Bileşenler Analizi en sık kullanılan yöntemlerden biridir. Çok faktörlü desenlerde çoğunlukla varimax dik döndürme tekniği kullanılır. Bu araştırma sonucunda da ölçeğin orijinal yapısı gibi beş faktör altında toplandığı belirlendi. Toplam faktör yükü 1,00'den küçük bir öz değere sahip ise değerlendirmeye alınmaz. Çok faktörlü desenlerde açıklanan varyansın %50'nin üzerinde olması yeterli olarak kabul edilir.^[6,13,14] Bu çerçevede, tanımlanan bir faktörün, toplam varyansa yaptığı katkının yeterli olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra ölçeğin orijinal formunda varyansın %54,4'ünün açıklandığı ve 5 faktörlü yapıya sahip olduğu bildirilmiştir.^[6]

Yapılan AFA sonucunda madde 6, madde 18 ve madde 26 binmiş olduğu için ölçekten çıkarıldı. Araştırma maddeleri incelendiğinde madde 9, madde 21 ve madde 24'ün MTPTK sayısının 0,30'un altında olduğu belirlendi. Ölçek madde puan korelasyon katsayısı 0,30'dan küçük olan maddeler bekaret ve cinsel birliktelik kavramlarının ön plana

çıktığı görülmektedir. Özellikle 9. madde orijinal yapısında "İran topluluğunda bakireliğin önemi..." şeklindeydi.^[6] Bu nedenle; orijinal formatında önce nitel ve daha sonra ölçek geliştirme adımları kullanılarak geliştirilen bu ölçekte dokuzuncu madde İran toplumu için ön plana çıkan bir risk davranışı olarak ele alındığı düşünülmektedir. Bu görüşü destekleyen önemli bir araştırma 2006 yılında Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği tarafından yapılmıştır. Araştırma sonucunda "Bekaret konusundaki tutucu tavırlara kesinlikle katılıyorum" ifadesini onaylama durumu; yaş arttıkça, eğitim düzeyi düştükçe arttığı bildirilmiştir. Bir önemli sonuç ise kırsal kesimde yaşayan kişiler, kentsel alanda yaşayanlara göre bekaret konusunda daha tutucu bir tutum sergilediğidir.^[16] Bu bağlamda araştırma örnekleminin Türkiye'nin en büyük ve metropol şehrinde üniversite öğrencileri ile yapılmış olması madde 9'un güvenilirliğinin niçin az olduğunu açıklamaktadır. Madde 21 ve 24 ise aile tutumu ve yapısının cinsel birliktelik ile ilişkisini değerlendirmektedir. Bireyler tarafından içselleştirilen kültürel normlar, toplumsal yapılar, aile yapısı ve dini inançlar cinsel davranış ve riskli cinsel davranışlar üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Belirlenen örnekleme bekaret kavramının genç kadınlar üzerinde çok büyük bir anlam ifade etmemesi ve yaşlarının 18 yaşından büyük olması nedeniyle kendi öz sorumluluklarını alabiliyor olmaları, ölçeğin Türk kültür ve yapısında aile-cinsellik fenomenini açıklamada yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Ölçeğin orijinal yapısının İran'da geliştirilmiş olması ve İran'ın dini inanç yapısının Türkiye ile benzemesi, ölçeğin her bir maddesinin Türk kültürü ve yapısına uygun olarak belirleneceği araştırmacılar tarafından öngörülse de kültürel bir öge olan dindarlık, kültürden kültüre ve aynı kültürde yaşayan kişiler arasında önemli miktarda değişkenlik gösterebilir. Rosenbaum ve Weathersbee (2013) çalışmasında Teksas'ta bir kilisede yeni evli genç yetişkinlerin evlilik öncesi cinsel birliktelik yaygınlığını ve cinsel eğitim kaynakları incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre çalışmaya katılanların %70'inden fazlası evlilik öncesi vajinal veya oral olarak cinsel birliktelik yaşadığı ve %80'den fazlası evlilik öncesi cinsel birliktelikten pişmanlık duyduğu belirlenmiştir.^[17] Avusturya'da yaşayan genç Müslüman kadınların cinsel deneyim ve cinsel sağlıklılarının incelendiği başka bir çalışmada, Müslüman kadınlar evlilik öncesi cinsel birlikteliği yozlaşma olarak konumlandırmıştır.^[18] Yapılan araştırmalar sonucunda farklı ülkelerde farklı dini inanç ve kültürel değerlere bağlı olarak evlilik öncesi cinsel yaşam farklılık göstermektedir.^[17-20]

Ölçümlerin iç tutarlılığını gösteren Cronbach alfa katsayısı genel olarak 0,42–0,60 aralığında ise düşük, 0,61–0,80 aralığında ise orta ve 0,81–1,00 aralığında ise yüksek derecede güvenilir olarak değerlendirilmektedir. Sonuç olarak,

Cronbach α değerlerinin 0,60'tan büyük olması, kullanılan ölçeğin güvenilir olduğunu gösterir. Ölçeğin güvenilir olması araştırmada kullanılan ölçeğin içsel tutarlılıklarının yüksek olduğunu göstermektedir.^[11-14] Ölçeğin orijinal formunda Cronbach α değeri 0,87'dir.^[6] Araştırmada bulunan Cronbach α ile orijinal formunda bulunan Cronbach α değerleri benzerlik göstermekte olup, ölçeğin güvenilir özelliğe sahip olduğu belirlenmiştir.

Test-tekrar test analizinde elde edilen yüksek korelasyon hem test puanlarının kararlılığını hem de ölçülen iki uygulama arasında zamanla fazla değişme olmadığını gösterir. Öğrencilerin iki değerlendirmeden aldığı ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında ve her iki uygulamada benzer yanıtlar vermeleri, iki uygulamada alınan puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farkın olmamasını gerektirmektedir.^[21] Araştırma sonucunda yapılan test tekrar test sonucuna göre iki ölçüm arasında ölçek puanları arasında yüksek ve güçlü ilişki olduğu belirlendi.

Doğrulayıcı faktör analizinde uyum iyiliği indekslerinden; ki-kare serbestlik derecesinin (χ^2/sd) ikiden küçük olması normal, beşten küçük olması kabul edilebilir; RMSEA'nın 0,05'ten küçük olması normal, 0,08'den küçük olması kabul edilebilir; GFI'nın 0,95'ten büyük olması normal, 0,90'dan büyük olması kabul edilebilir; CFI ve IFI'nın 0,95'ten büyük olması normal, 0,90'dan büyük olması kabul edilebilir olarak değerlendirilir.^[11,21-23] Araştırma sonucunda elde edilen DFA sonuçları ölçeğin orijinal yapısı ile benzer veya yakın değerler olduğu belirlendi.^[6] Uyum değerleri için 0,85'ten büyük değerler de kabul edilebilir bir uyum değeridir.^[21] Yapılan DFA analizi sonucuna göre AGFI ve SRMR değerlerinin kabul edilebilir sınırlarda olduğu ve diğer uyum indekslerinin öneriler değerlerde olduğu belirlendi.

SONUÇ

Genç Kadınlar İçin Evlilik Öncesi Riskli Cinsel Davranış Değerlendirme Ölçeği, büyük şehirlerde öğrenim gören genç kadınların riskli cinsel davranış sergileme olasılıklarını tespit etmek için kullanışlı bir ölçektir. Ölçeğin, 20 maddelik ve üç alt boyutlu yeni yapısı Türk kültüründe kullanımı için yeterince güvenilir olduğu belirlendi. Ölçek puanından elde edilen riskli cinsel davranış değerlendirme puanı ölçek toplam puan sayısının azalması ve örneklem büyüklüğünün ROC (Alıcı işlem karakteristikleri, Receiver Operating Characteristic) analizi için yeterli olmadığı için yapılamamıştır. Ölçeğin Türkiye'de ilk kez uyarlanmış olması nedeniyle, farklı örneklem gruplarında özellikle farklı şehirlerde ve farklı eğitim düzeylerini kapsayan genç örneklemde tekrar sınanarak yeni yapıların keşfedilmesi ya da mevcut yapısının değerlendirilmesi önerilir.

Genç Kadınlar İçin Evlilik Öncesi Riskli Cinsel Davranış Değerlendirme Ölçeği'nin kullanımı, gençlerin riskli cinsel davranışlar ile ilgili tutum ve davranışların belirlenmesine olanak sağlayacaktır. Böylece gençlerin riskli cinsel davranış eğilimleri belirlenerek aile, toplum ve sağlık çalışanları tarafından farkındalık oluşturacaktır. Genç Kadınlar İçin Evlilik Öncesi Riskli Cinsel Davranış Değerlendirme Ölçeği'nin kullanımının, sağlık personelleri tarafından gençlere yönelik üreme sağlığı ve cinsel sağlık hizmetlerinin planlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Teşekkür

Araştırmaya katılan tüm öğrencilere teşekkür ederiz.

Etik Kurul Onayı

Çalışma, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Üniversitesi Sosyal Beşeri Etik Kurulu tarafından onaylandı. (onay tarihi ve sayısı: 20.01.2020-10614).

Hakem Değerlendirmesi

Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek

Herhangi bir mali destek alınmamıştır.

Ethics Committee Approval

The study was approved by Istanbul University-Cerrahpaşa University Social Human Ethics Committee. (date and number of approval: 20.01.2020-10614).

Peer-review

Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest

No conflict of interest was declared by the authors.

Financial Disclosure

No financial support has been received.

KAYNAKLAR

1. Jahanfar S, Abedi P, Siahkal SF. Sexual behavior prevalence and its predictors among students in an American University. *Sex Culture*. 2021;25:1547-156. [CrossRef]
2. Evcili F, Cesur B, Altun A, Güçtaş Z, Sümer H. Evlilik öncesi cinsel deneyim: Ebelik bölümü öğrencilerinin görüş ve tutumları. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Derg*. 2013;2(4):486-98. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/84257>
3. Alimoradi Z, Kariman N, Ahmadi F, Simbar M, Allen KA. Iranian adolescent girls' perceptions of premarital sexual relationships: A qualitative study. *The Qualitative Report*. 2019;24(11):2903-15. [CrossRef]
4. Khalili M, Mirzazadeh A, Chegeni M, Abedi L, Rajaei L, Ardalan G, et al. Prevalence of high-risk sexual behavior among Iranian young people: A systematic review and meta-analysis. *Children and Youth Services Review*. 2020;119:105526. [CrossRef]
5. Do HN, Nguyen DN, Nguyen HQ, Nguyen AT, Nguyen HD, Bui TP, et al. Patterns of risky sexual behaviors and associated factors among youths and adolescents in Vietnam. *Int J Environ Res Public Health*. 2020;17(6):1-14. [CrossRef]
6. Rahmani A, Merghati-Khoei E, Moghadam-Banaem L, Hajizadeh E, Hamdih M, Montazeri A. Development and psychometric evaluation of the premarital sexual behavior assessment scale for young women (PSAS-YW): An exploratory mixed method study. *Reprod Health*. 2014;11(1):1-7. [CrossRef]

7. Büyükkayacı Duman N, Yılmazel G, Topuz Ş, Başçı AB, Yüksel Koçak D, Büyükgönenç LA. Üniversiteli gençlerin üreme sağlığı ve cinsel sağlığa ilişkin bilgi, tutum ve davranışları. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik E-Derg. 2015;3(1):19–32. https://www.researchgate.net/publication/317091571_Üniversiteli_Gençlerin_Üreme_Sağlığı_ve_Cinsel_Sağlığa_Iliskin_Bilgi_Tutum_ve_Davranislari
8. Yıldırım B, Kılıç A, Aydın A, Akdemir E, Sağlam N. Evlilik dışı cinsel yakınlığa yönelik tutum ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması: 1. Uluslararası Multidisipliner Sosyal Bilimler Kongresi. 7 Mayıs 2019; Ankara.
9. Mavi Aydoğdu SG, Uzun B, Murat Öztürk D. Ebelik öğrencilerinin evlilik dışı cinsel ilişki hakkındaki görüş ve tutumları. *Androloji Bül.* 2019;21(3):97–104. [\[CrossRef\]](#)
10. World Health Organization. Adolescent Health. <https://www.who.int/southeastasia/health-topics/adolescent-health> [Erişim tarihi: 13.04.2022].
11. Esin MN. Hemşirelikte Araştırma. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2015. s. 193-234.
12. Polit DF, Hungler BP. Nursing research: Principles and methods. Philadelphia. (PA): Lippincott; 1999.
13. Büyükoztürk Ş, Kılıç Çakmak E, Akgün ÖE, Karadeniz Ş. Demirel F. Bilimsel araştırma yöntemleri. 31. Baskı. Ankara: Pegem Akademi; 2021.
14. Tavşancıl E. Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi yöntemleri. 6. Baskı. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti; 2019.
15. Konan N, Demir H, Karakuş M. Yönetici hizmetkar liderlik ölçeğinin türkçeye uyarlama çalışması. *Electronic International Journal of Education, Arts, and Science.* 2015;1(1):135–55. <https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/yonetici-hizmetkar-liderlik-olcegi-toad.pdf>
16. Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği. Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırması; 2006. https://www.cetad.org.tr/CetadData/Books/10/2692011154421-Arastirma_sonuclari_Dosyasi_1.pdf [Erişim tarihi: 13.04.2022].
17. Rosenbaum JE, Weathersbee B. True love waits: Do Southern Baptists? Premarital sexual behavior among newly married Southern Baptist Sunday school students. *J Religion Health.* 2013;52(1):263–75. [\[CrossRef\]](#)
18. Wray A, Ussher JM, Perz J. Constructions and experiences of sexual health among young, heterosexual, unmarried Muslim women immigrants in Australia. *Culture, Health & Sexuality.* 2014;16(1):76–89. [\[CrossRef\]](#)
19. Doğan N, Fışkın G, Yüceler Kaçmaz H. Cinsel sağlık dersi alan ve almayan öğrencilerin cinsel sağlık bakımına ilişkin inanç ve tutumları. *Androl Bül.* 2022;24:1–10. [\[CrossRef\]](#)
20. Seal A, Minichiello V, Omodei M. Young women's sexual risk taking behaviour: Re-visiting the influences of sexual self-efficacy and sexual self-esteem. *International Journal of STD & AIDS.* 1997;8(3):159–65. [\[CrossRef\]](#)
21. Erkorkmaz Ü, Etikan İ, Demir O, Özdamar K, Sanisoğlu SY. Doğrulayıcı faktör analizi ve uyum indeksleri. *Türkiye Klinikleri J Med Sci.* 2013;33(1):23–210. [\[CrossRef\]](#)
22. Çapık C. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında doğrulayıcı faktör analizinin kullanımı. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Derg.* 2014;17(3):196–205. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/29691>
23. Çakmur H. Araştırmalarda ölçme-güvenilirlik-geçerlilik. *TAF Prev Med Bull.* 2012;11(3):339–44. [\[CrossRef\]](#)